

Aanvraag Vangnetuitkering Participatiewet over 2019¹

Versie: uitgebreid verzoek

Wat is een vangnetuitkering?

Gemeenten ontvangen op grond van de Participatiewet budget voor bijstandsuitkeringen en loonkostensubsidies. Dit budget wordt ook wel het BUIG-budget genoemd. Gemeenten die een tekort hebben kunnen in aanmerking komen voor een vangnetuitkering. De voorwaarden zijn op hoofdlijnen:

- het tekort is groter dan een bepaalde toegangsdrempel
- het college verklaart maatregelen te hebben getroffen om te komen tot tekortreductie
- het college geeft een toelichting op deze verklaring
- de gemeenteraad stemt in met de verklaring van het college

De vangnetuitkering is gebaseerd op een solidariteitsprincipe tussen gemeenten: de vangnetuitkeringen worden bekostigd uit het macrobudget van twee jaar na het tekortjaar. Deze aanvraag beoogt, naast de gemeenteraad, ook andere gemeenten inzicht te geven dat het college inspanning heeft geleverd om het tekort te reduceren.

Hoe verloopt de aanvraagprocedure?

Het college kan een vangnetuitkering uitsluitend aanvragen via dit aanvraagformulier, dat is vastgesteld door de minister. Elke aanvraag geldt alleen voor het betreffende tekortjaar. Bij een volgend tekort (boven de risicodrempel) moet dus opnieuw een aanvraag worden ingediend.

Met een ingevuld aanvraagformulier geeft het college de gemeenteraad inzicht in de getroffen maatregelen om het tekort te reduceren. Een belangrijke veronderstelling bij het vangnet is dat gemeenteraad en college regelmatig in gesprek zijn over ontwikkelingen in het bijstandsvolume (bijv. middels kwartaalrapportages). Op dit niveau wordt inhoudelijk gesproken over maatregelen (beleid en uitvoering) om eventuele tekorten te reduceren.

Het college dient het ingevulde aanvraagformulier in bij de onafhankelijke Toetsingscommissie vangnet Participatiewet. De commissie moet de aanvraag uiterlijk op 15 augustus 2020 hebben ontvangen. De Toetsingscommissie beoordeelt de aanvraag procedureel. Dit betekent dat wordt beoordeeld of het college en de gemeenteraad een aantal processtappen hebben doorlopen: het tekort is groter dan de drempelwaarde; het college heeft in de verklaring toegelicht dat maatregelen zijn getroffen om het tekort te reduceren en de gemeenteraad heeft ingestemd met de verklaring. De commissie geeft dus geen inhoudelijk oordeel over de aanvraag. Vervolgens adviseert deze commissie de Minister. Deze adviezen worden in beginsel overgenomen.

Aan het eind van het aanvraagformulier is een uitgebreide toelichting per vraag opgenomen voor de ambtelijke ondersteuning van het college.

---

¹ Versie aanvraagformulier d.d. 30 januari 2020

Voor een verdere toelichting op dit formulier wordt verwezen naar de informatie op de website:
<https://www.toetsingscommissievp.nl/vangnetuitkering-2019>.

Wat wordt verwacht van gemeenteraadsleden?

Hieronder verklaart het college maatregelen te hebben getroffen om het tekort te reduceren. De gemeenteraad wordt gevraagd om in te stemmen met de verklaring van het college. Met deze instemming bevestigt de gemeenteraad dat het college inzicht heeft gegeven in de maatregelen die zijn getroffen om het tekort te reduceren. De instemming heeft geen betrekking op het inhoudelijk oordeel dat de gemeenteraad eventueel over de maatregelen van het college heeft uitgesproken. De gemeenteraad hoeft het dus niet eens te zijn met de maatregelen.

Welke punten vragen de aandacht van de gemeenteraad? Uit welke onderdelen moet dat inzicht bestaan?

- Het college geeft de gemeenteraad via een globale analyse inzicht in de oorzaken van het tekort op de gebundelde uitkering (ook wel BUIG genoemd).
- Het college geeft de gemeenteraad inzicht in de (interne en externe) maatregelen, met een toelichting waarom die naar verwachting leiden tot een reductie van het tekort.
- Het college geeft de gemeenteraad inzicht in welke mate (interne en externe) maatregelen beogen bij te dragen aan het (verder) reduceren van het tekort.

Op de website van de VNG is [de brief aan de Raadsleden](#) over de VU 2019 gepubliceerd.

1. Verklaring college bij een uitgebreid verzoek

Dit gedeelte bestaat uit de volgende vier onderdelen:

- A. Analyse van de oorzaken van het tekort
- B. Getroffen *interne en externe* maatregelen om het tekort verder te reduceren
- C. Beoogde effect van de genoemde maatregelen
- D. Ondertekening door het college

A. Analyse van de oorzaken van het tekort

Hieronder beschrijft het college een analyse van de oorzaken van het tekort.

Omvang van het tekort

Het BUIG-budget 2019 was voor Lopik € 1.726.974. Daarop is het eigen-risicopercentage van 7,5% van toepassing. De uitgaven in 2019 waren € 1.951.423. Het tekort van de gemeente Lopik op het BUIG-budget is daardoor uitgekomen op € 224.449.

Informeren van college en raad over (de omvang van) het tekort

Net als in eerdere jaren heeft WIL in 2019 frequent de ontwikkeling van volume, inkomsten en uitgaven gevolgd. Via de kwartaalrapportages van WIL is daar gedurende het jaar zicht op geweest. Verder is in 2019 op verzoek een specifieke analyse gemaakt van Lopik vanwege achterblijvende bestandsreductie. Tot slot is er jaarlijks een gesprek tussen de raadsleden van de gemeente Lopik en het MT van WIL waarin veel aandacht gaat naar de ontwikkelingen van het bestand, de maatregelen die worden genomen om het tekort terug te dringen en alle andere onderwerpen die van belang zijn bij de uitvoering van de Participatiewet door een gemeenschappelijke regeling.

In de gemeentelijke bestuursrapportages komt het tekort op de bijstand uiteraard ook aan de orde. Bij de najaarsnota 2019 (waarin de begrotingswijziging WIL 2019, resp. 18 juni 2019 in college en 9 juli 2019 in raad en de financiële halfjaarrapportage 2019 WIL resp. 5 november 2019 in college en 26 november 2019 in raad waren verwerkt), als bij de jaarrekening 2019, is de overschrijding op het rijksbudget (BUIG) gemeld als ook de mogelijkheid tot compensatie via de Vangnetuitkering 2019. De najaarsnota 2019 is in de collegevergadering van 22 oktober 2019 aan de orde geweest en in de raadsvergadering van 26 november 2019. De jaarrekening 2019 is in de collegevergadering van 21 april 2020 aan de orde geweest, definitief vastgesteld in de vergadering van 2 juni 2020 en zal worden behandeld in de commissie van 16 juni 2020. Zowel college als de raad waren daarmee al op de hoogte van het tekort op BUIG.

Analyse van de oorzaken van het tekort

Door WIL is, voor alle WIL-gemeenten, een groot aantal maatregelen genomen om het tekort op het BUIG-budget te beperken en/of terug te dringen. Desondanks heeft Lopik opnieuw een tekort op het BUIG-budget. Dat komt in belangrijke mate door het budgetverdeelmodel, op grond waarvan Lopik volledig historisch wordt bekostigd. Verderop wordt hier nader op ingegaan.

Ook wordt ingegaan op specifieke oorzaken van het tekort te weten (de ontwikkelingen van) het bijstandsvolume, de kosten van uitkeringen, de gemiddelde (netto)prijs van een uitkering en verrekenbare inkomsten.

1. Invloeden op het bijstandsvolume

Statushouders

In de afgelopen jaren zijn veel statushouders opgenomen in de gemeenten. De taakstelling voor het aantal te huisvesten personen is gekoppeld aan het inwonertal. Voor gemeenten met een lage bijstandsdichtheid, zoals Lopik, is hun aandeel binnen het totale bijstandsvolume aanzienlijk. Voor de gemeente Lopik is dat zeker aan de orde. Voor de komst van de statushouders waren in Lopik weinig huishoudens afhankelijk van een uitkering. Hoewel het om relatief kleine aantallen gaat, heeft Lopik binnen de Lekstroom het laagste aantal uitkeringen voor huishoudens met een Nederlandse nationaliteit (77%). De overige 23% betreft uitsluitend huishoudens met een niet westerse achtergrond.

In de afgelopen jaren was de instroom van statushouders *huishoudens* in Lopik fors, resp. 13 in 2015, 6 in 2016, 11 in 2017, 4 in 2018 en 4 in 2019. Als het gaat om het aantal *personen* kwamen er in de 1^e helft van 2019 12 statushouders bij en in de 2^e helft van 2019 nog eens 8. In totaal dus 20. Daar zijn ook nareizigers bij, die tot een hogere uitkeringsnorm leiden omdat de uitkeringsnorm wijzigt. Het effect van de instroom van statushouders wordt nog duidelijker als we naar het geboorteland kijken. Van de huishoudens die in Lopik een uitkering ontvangen heeft 17,5% Syrië als geboorteland en 5,6% Irak of Iran. Procentueel gezien zijn dat voor Lopik hoge waarden, die gezien de lage bijstandsdichtheid grote invloed hebben. Daar komt bij, huishoudens met een migratie-achtergrond hebben beperkte uitstroomkansen en blijven doorgaans langdurig van een bijstandsuitkering afhankelijk.

Beperking instroom Wajong

Ook de aangescherpte eisen voor de Wajong-uitkeringen zijn van invloed op het bijstandsvolume. Door beperking van de instroom in de Wajong raken sindsdien meer jongeren aangewezen op een bijstandsuitkering. Nadat op 1 januari 2015 de Participatiewet van kracht werd, hebben alleen jongeren die volledig arbeidsongeschikt zijn nog recht op een Wajong-uitkering. Andere jongeren met een handicap kunnen een bijstandsuitkering krijgen als zij onvoldoende inkomen en vermogen hebben.

Dat meer jongeren een beroep doen op gemeentelijke ondersteuning, zien we aan het grote aandeel jongeren dat zich in 2019 bij WIL meldde voor een uitkering. In 2019 was WIL-breed het aantal meldingen aan de poort 1.122, waarvan 385 (34,3%) door iemand die jonger was dan 27 jaar. Voor Lopik was het aantal meldingen aan de poort 55 waarvan 20 (36,4%) jongeren.

Verhoging AOW-leeftijd

Een andere oorzaak van de stijging van het bijstandsvolume is de aanpassing van de AOW-gerechtigde leeftijd. Daardoor wordt de uitstroom uit de bijstand naar de AOW voor een aantal 65-plussers steeds verder opgeschoven, afhankelijk van de algemene levensverwachting. In het verleden eindigde de uitkering altijd bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd. Dat is al een aantal jaren niet meer het geval.

Kenmerken bestand

Het herstel van de economie vertaalde zich in de afgelopen jaren in een landelijke daling van het aantal bijstandsuitkeringen. Uitstroom naar werk behoorde weer tot de mogelijkheden. Voor veel mensen met een korte afstand tot de arbeidsmarkt is dat ook gelukt. In 2019 werd steeds duidelijker dat degenen die nu van de bijstand afhankelijk zijn, een veel grotere afstand tot de arbeidsmarkt hebben. Plaatsingen bij werkgevers zijn daardoor moeilijk realiseerbaar, zeker als het gaat om omzetting naar arbeid die tot uitstroom leidt.

Ontwikkeling van het bijstandsvolume

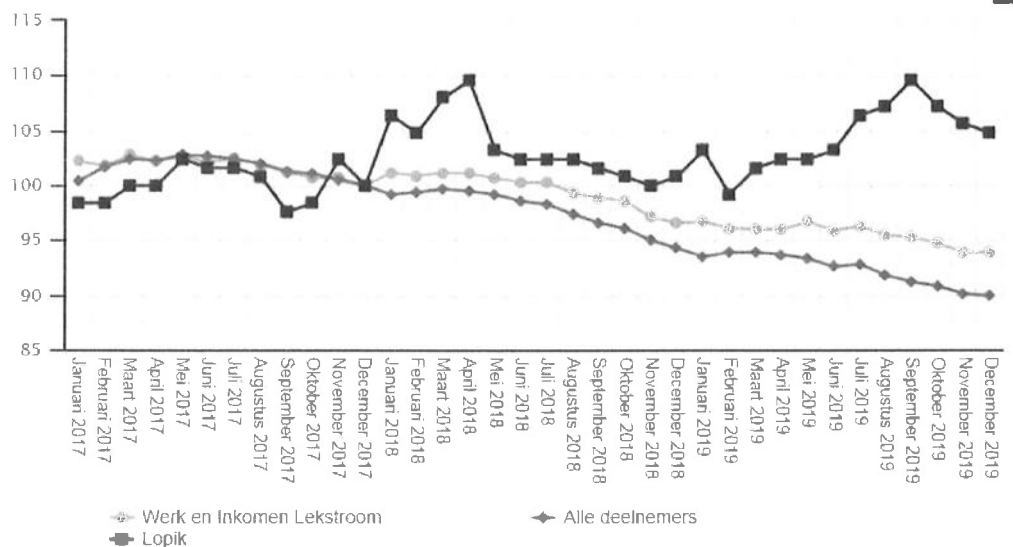
In Lopik is het bijstandsvolume de afgelopen jaren licht opgelopen. Het gemiddelde volume was in 2015 nog 119 huishoudens, 121 in 2016, 124 in 2017 en 127 in 2018. Eind januari 2019 ging het om 126 huishoudens en per eind december 2019 ook. In de zomermaanden juli en augustus waren het er 133, waardoor het gemiddelde over 2019 hoger is geweest (127). Omdat Lopik volledig historisch wordt bekostigd wordt bij de vaststelling van het budget geen groei ingecalculleerd, als die niet ook landelijk wordt voorzien. Bij deze groei speelt vooral de eerdergenoemde huisvesting en instroom van statushouders in recente jaren (naar rato van inwonertal) een rol.

In onderstaande grafiek wordt de groei van het bijstandsvolume weergegeven. De basis voor de index is ultimo 2017 = 100. Uit de grafiek blijkt duidelijk dat na een aanvankelijke daling in 2017, een sterke groei optrad in de eerste maanden van 2018. In 2019 gebeurde hetzelfde en hield de groei ook langer aan. Lopik volgt de dalende lijn van de referentiegroepen niet. De lijn van Lopik verloopt grillig doordat het

bestand in Lopik klein is, een enkel huishouden betekent 0,8 mutatie voor de index. Bij de referentiegroepen gaat het om veel grotere aantallen, vandaar een meer vloeiend verloop van de andere lijnen.

De index staat voor Lopik per ultimo 2019 op 104,8. Voor WIL (inclusief Lopik) op 93,9 en voor alle deelnemers op 89,9. Als we voor een gemiddelde nettoprijs van een uitkering uitgaan van € 14.000, is het duidelijk dat dit voor Lopik tot een tekort heeft geleid. De basis voor het budget 2019 lag immers in 2017.

Volume BUIG index t.o.v. december 2017

Indicator:

Volume BUIG index t.o.v. december 2017

Bron: Divosa benchmark Werk en Inkomen

2. De kosten van de uitkeringen

Doel van elke gemeente is om de kosten van de uitkeringen met het van het rijk ontvangen budget te kunnen dekken. Een eventueel tekort kan worden beperkt door de inkomsten te verhogen (niet de rijksbijdrage) of de uitgaven te verlagen (niet de normbedragen van de uitkeringen). De kosten worden bepaald door het bijstandsvolume door het jaar heen en de aan de huishoudens betaalde bedragen. Een lager volume (minder instroom en meer uitstroom) en een lagere prijs (meer verrekenende inkomsten) hebben een gunstige invloed op de totale kosten. Naast de verrekening van inkomsten speelt ook de basisprijs van een uitkering een grote rol. Vooral een groter aandeel gehuwden heeft een kostenverhogend effect, omdat hun uitkeringsnorm hoger is. In de specifieke situatie van de gemeente Lopik speelt dat zeker een grote rol. Het aandeel paren was per eind 2019 26,4%, tegenover 14,9% gemiddeld in de benchmark (bron: Divosa benchmark Werk en Inkomen december 2019).

De gemiddelde (netto)prijs van een uitkering

De gemiddelde jaarprijs van een netto-uitkering BUIG, ligt in Lopik ruim boven het gemiddelde van de Lekstroom en het landelijk benchmarkgemiddelde. Per ultimo 2019 werden de volgende 12-maands voortschrijdende gemiddelden in de Divosa benchmark gepresenteerd:

Gemeente/referentie	Gemiddelde netto jaarprijs	Vershil t.o.v. alle deelnemers in %
Houten	€ 13.993	-/- 0,43%
IJsselstein	€ 13.873	-/- 1,28%
Lopik	€ 15.226	+8,35%
Nieuwegein	€ 14.172	+ 0,85%
Gemiddelde WIL	€ 14.125	+1,41%
Gemiddelde alle deelnemers	€ 14.053	

Uit bovenstaande tabel blijkt duidelijk het hogere kostenniveau voor Lopik. Dat wordt voor een belangrijk deel bepaald door de hogere uitkeringsnorm voor gehuwden. Meer dan een kwart (26,4%) van de huishoudens in Lopik ontvangt die norm. Dat is het hoogste percentage binnen de Lekstroom. Omdat Lopik niet in het objectieve verdeelmodel valt, komt deze specifieke samenstelling van het bestand onvoldoende tot uiting in het budget dat Lopik ontvangt.

De verrekenbare inkomsten

Ook van belang voor de netto lasten zijn de verrekenbare inkomsten. Daar blijft Lopik achter bij het landelijk benchmarkgemiddelde, al is er wel een stijgende lijn zichtbaar. Het 12-maands trendgemiddelde was ultimo 2018 voor Lopik 6,9%. Het landelijk benchmarkgemiddelde lag toen op 10,0%. Een jaar later (eind 2019) is het voor Lopik opgelopen tot 7,2%, terwijl het landelijk gemiddelde gelijk bleef op 10%. Daaruit blijkt dat de inspanningen om meer mensen aan parttime werk te helpen resultaat hebben gehad.

Tabel: % klanten dat parttime werkt (trend)

Gemeente/referentie	12 maandstrend ultimo 2017	12 maandstrend ultimo 2018	12 maandstrend ultimo 2019
Lopik	4,2%	6,9%	7,2%
Gemiddelde WIL	6,5%	7,2%	7,0%
Gemiddelde alle deelnemers	9,8%	10,0%	10,0%

Bron: Divosa benchmark Werk en Inkomen

Uit de benchmark Werk en Inkomen van Divosa blijkt al langere tijd dat binnen de Lekstroomregio minder dan gemiddeld huishoudens parttime inkomsten hebben. Als ze die wel hebben zijn ze wel aanzienlijk hoger dan gemiddeld. In het begin van 2018 heeft WIL overleg gehad met medewerkers van SEO en het Ministerie van Sociale zaken. Tijdens dat overleg gaf SEO aan dat het aantal parttime werkenden volgens hun definitie in de Lekstroom juist hoog is. Dat komt doordat SEO en de Divosa benchmark een afwijkende methodiek hanteren. Dit alles neemt niet weg dat WIL in 2018 en ook in 2019 heeft ingezet op een actieve benadering van klanten en bemiddeling naar (parttime) werk.

Naast het percentage parttime werkenden, is ook het bedrag dat zij verdienen van belang. Als we ook daarvan 2017 en 2018 naast elkaar zetten ontstaat het volgende beeld:

Tabel: gemiddelde inkomsten uit parttime werk (trend)

Gemeente/referentie	12 maandstrend ultimo 2017	12 maandstrend ultimo 2018	12 maandstrend ultimo 2019
Lopik	€ 516	€ 514	€ 462
Gemiddelde WIL	€ 602	€ 659	€ 679
Gemiddelde alle deelnemers	€ 543	€ 553	€ 581

Bron: Divosa benchmark Werk en Inkomen

Hieruit blijkt dat de inspanningen in 2018 en 2019 resultaat hebben gehad, al komt dat niet tot uiting voor Lopik. Daar blijven de gemiddelde inkomsten achter bij het benchmarkgemiddelde en het Lekstroomgemiddelde. De samenstelling van het bestand (relatief veel statushoudersgezinnen) en het voorhanden zijn van passend werk spelen hierbij zeker een rol.

3. Het verdeelmodel in 2019

De basis van het huidige objectieve verdeelmodel is de berekende kans dat een huishouden, gegeven een fors aantal criteria, afhankelijk is of wordt van een bijstandsuitkering. Die kans wordt omgezet in een prognose van het bijstandsvolume. Die prognose is onderdeel van het totale Nederlandse volume en bepalend voor het deel uit het macrobudget dat een gemeente ontvangt. Omdat de gemeente Lopik minder dan 15.000 inwoners heeft, is het objectieve verdeelmodel niet van toepassing. Lopik wordt volledig op basis van historische kosten gebudgetteerd. Voor alle kleinere gemeenten wordt een deel van

het macrobudget afgezonderd. De historische kosten zijn maatstaf voor de verdeling van het bedrag over die gemeenten. Het belangrijkste probleem voor de gemeente Lopik is dat het historisch budget (jaar T-2) onvoldoende is om de kosten in jaar T te dekken. Dat is een logisch gevolg van een toenemend bijstandsvolume en hogere normbedragen.

4. Specifieke onderzoeksopdracht voor WIL, vanwege achterblijvende bestandsreductie

In de afgelopen jaren heeft Lopik telkens gebruik moeten maken van de vangnetregeling. Voor het college en de gemeenteraad van Lopik was dit regelmatig onderwerp van gesprek. In het najaar van 2019 is aan Werk en Inkomen Lekstroom verzocht om een onderzoek te doen naar de instroom en uitstroom in Lopik. Dat kwam voort uit het vermoeden dat het bijstandsvolume in de andere Lekstroomgemeenten sneller daalde dan binnen Lopik. Het onderzoek resulteerde in een aantal constatering. Vooraf stellen we vast dat het bij alle mutaties voor Lopik om kleine aantallen gaat.

- Het bijstandsvolume (index) daalde in Lopik in de afgelopen 3 jaar minder sterk dan in de andere Lekstroomgemeenten.
- De instroom lag in de afgelopen 2 jaar voor Lopik aan de bovenkant van de bandbreedte binnen de Lekstroom.
- De hoge instroom in Lopik wordt *niet* veroorzaakt door herinstroom, die is juist bijzonder laag, zeker in 2019.
- Als het gaat om instroom van jongeren, is die in Lopik het laagst binnen de Lekstroom.
- De groei van het bestand in Lopik (zie eerste constatering) lijkt vooral in de klasse 27-35 jaar en 35-45 jaar te zitten.
- Waar de groei in Lopik in de jongere leeftijdsgroepen optrad, blijft die in de groep 45-55 jaar sterk achter. De trendmatige instroom in die groep is voor Lopik opvallend sterk gedaald tot onder 5% (Bron: Divosa benchmark). In de andere Lekstroomgemeenten ligt die tussen 13-20%.
- De instroom in de hoogste leeftijdsklasse in Lopik is in de afgelopen jaren gedaald. Sinds mei 2019 is een licht stijgende trendlijn te zien. Het trendpercentage ligt duidelijk onder het niveau van de andere Lekstroomgemeenten.
- In Lopik is het aandeel jongeren in het bestand laag. Dat betekent voor Lopik dat veel huishoudens een dure uitkering ontvangen (volledige norm). Gevolg daarvan is dat de gemiddelde bruto uitkeringslast van het bestand hoog is.
- De grotere instroom in de midden leeftijdsgroep heeft voor Lopik tot gevolg dat het aandeel 27-35-jarigen in het bestand hoger is dan bij de andere Lekstroomgemeenten (ruim 20% tegenover 15-18%).
- Het uitstroompercentage daalt in Lopik, na het 1^e kwartaal 2019 zelfs sterk. Bij een min of meer gelijkblijvende instroom is het duidelijk dat de minder sterke afname van het bestand in Lopik, wordt veroorzaakt door lagere uitstroom sinds begin 2019.
- Bij de uitstroom naar werk valt op dat de trend in Lopik tot eind 2018 hoog was, meer dan 40%. In 2019 is daarin een dalende lijn ontstaan.
- Uitstroom vanwege handhaving en/of onderwijs komt in Lopik niet veel voor. De meeste uitstroom in 2019 heeft te maken met verloop, met in 2019 een explosieve toename.
- Kijkend naar de verblijfsduur valt op dat Lopik tot 2019 de Lekstroomgemeente was met het grootste aandeel uitkeringen dat liep tussen 36 en 60 maanden. Ultimo 2018 was het 25%. Een jaar later was het nog maar 15% (Bron: Divosa benchmark Werk en Inkomen). Door de instroom in 2019 (verversing van het bestand), is het aandeel in de loop van 2019 zo sterk gedaald.

N.B. Omdat verblijfsduur geen motief is voor uitstroom, kunnen we daar geen harde conclusies aan verbinden. Wel is bekend dat de uitstroomkansen voor iemand afnemen, naarmate de uitkeringsafhankelijkheid langer aanhoudt.

Opvang statushouders is een extra zware last voor gemeente met lage bijstandsdichtheid

Zoals wij al memoreerden is de taakstelling voor het huisvesten van statushouders gekoppeld aan het aantal inwoners van een gemeente. Vrijwel alle statushouders worden na vestiging afhankelijk van een uitkering. Dat is nadelig voor een gemeente met een lage bijstandsdichtheid, zoals Lopik. De groep statushouders maakt dan namelijk een groter deel van het bestand uit. In 2018 was die bijstandsdichtheid als volgt:

Gemeente	Personen met bijstandsuitkeringen (per 1.000 inwoners > 18jr)	Huishoudens met bijstandsuitkeringen (% t.o.v. totaal huishoudens)
Houten	20,5	2,7
IJsselstein	26,3	3,6
Lopik	15,2	2,3
Nieuwegein	32,5	4,4
Vijfheerenlanden	22,7	3,3
Nederland	40,1	5,3

Toelichting:

Nieuwegein heeft afgerond 63.000 inwoners (100%) en Lopik heeft afgerond 14.500 inwoners (23%). Nieuwegein heeft afgerond 1.220 bijstandshuishoudens (100%) en Lopik 129 (10,6%). Op basis van het inwonertal huisvest Lopik 23 statushouders voor elke 100 die Nieuwegein huisvest. Als de verhouding binnen het bestand de maatstaf zou zijn, dan zou de taakstelling voor Lopik meer dan gehalveerd worden.

Omdat de taakstelling op het aantal inwoners wordt gebaseerd, maken de statushouders in Lopik een groter deel van het bestand uit. In Nieuwegein is het aantal weliswaar hoog, maar verwatert het aandeel statushouders veel meer binnen het totale bijstandsvolume.

N.B. Enige nuance is op zijn plaats. Als het om statushouders gaat praten we over personen. Voor de uitkering Participatiewet gaat het om huishoudens. Zo heeft Houten veel alleenstaande statushouders gehuisvest en Lopik vanwege de woningvoorraad juist meer gezinnen (met een hogere uitkeringsnorm).

Het probleem van de extra zware last blijft echter en wordt ook niet gecorrigeerd binnen het verdeelmodel omdat de objectieve maatstaven (etnische achtergrond) uit het verdeelmodel niet van toepassing zijn bij historisch bekostigde gemeenten.

De economische structuur van de gemeente Lopik

Ter completering van het beeld zijn in het onderzoek door WIL ook enkele economische gegevens aan bod gekomen. Dit zijn geen gegevens over het klantenbestand van WIL, maar gegevens die alle inwoners van de gemeente betreffen. Op basis van de website www.waarstaatjegemeente.nl zijn die gegevens over 2018 beoordeeld.

De mogelijkheden om klanten te laten uitstromen hebben mede te maken met de beschikbaarheid van lokale en regionale passende werkgelegenheid en de bereikbaarheid daarvan, zie onderstaande tabel.

Gemeente	Aantal vestigingen van bedrijven (per 1.000 inw.)	Banen per 1.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar
Houten	131,4	645,3
IJsselstein	114,4	554,4
Lopik	135,9	495,3
Nieuwegein	115,1	893,3
Vijfheerenlanden	121,3	662,7
Nederland	125,0	663,0

Opvallend is dat het aantal gevestigde bedrijven per 1.000 inwoners het hoogst is in Lopik en tegelijkertijd het aantal banen per 1.000 inwoners het laagst. Inwoners van Lopik zijn voor werk in sterkere mate aangewezen op regionaal beschikbare banen. Die moeten dan wel bereikbaar zijn. Openbaar vervoer voorzieningen spelen (voor elke gemeente) een belangrijke rol. Dat geldt in nog sterkere mate voor de ontsluiting van buitengebieden, zoals die van Lopik.

Een andere belangrijke indicator is de functiemengingsindex. Die index geeft de verhouding weer tussen banen en woningen en varieert van 0 (alleen wonen) tot 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen. Of die werkgelegenheid ook passend is voor de klantengroep van WIL is nog de vraag. In Lopik is de waarde van de index het laagst.

Gemeente	Funciemenging 2018
Houten	54,5%
IJsselstein	49,9%
Lopik	49,3%
Nieuwegein	60,4%
Vijfheerenlanden	54,2%
Nederland	52,8%

Hoewel er geen vaste relatie is, kan ook het onderwijsniveau een indicatie zijn voor bijstandsafhankelijkheid.

Gemeente	Beroepsbevolking met laag onderwijsniveau per 1.000 inwoners (2018)
Houten	135
IJsselstein	116
Lopik	182
Nieuwegein	144
Vijfheerenlanden	195
Nederland	146

Binnen Lekstroom heeft IJsselstein het laagste aandeel met 11,6%. In Lopik en Vijfheerenlanden is het aantal laag opgeleide inwoners het hoogst. Een laag opleidingsniveau bemoeilijkt de uitstroomkansen voor een bijstandshuishouden in algemene zin. Dat zou Lopik parten kunnen spelen bij de bestandsreductie. De opgenomen waarden gaan over alle inwoners van de genoemde gemeente, niet over het klantenbestand van WIL specifiek.

De invloed van garantiebannen op de gemiddelde prijs van een uitkering, specifiek gericht op Lopik

Gemeente	Aantal garantiebannen per Q3-2019	Waarvan met loonkostensubsidie
Houten	35	27
IJsselstein	25	22
Lopik	17	15
Nieuwegein	59	48
Vianen	12	11
Totaal	148	123

Als we het aantal garantiebannen met loonkostensubsidie (LKS) afzetten tegen het BUIG-volume, valt op dat de verhoudingen tussen de gemeenten sterk verschillen. Voor Houten geldt dat tegenover elke 100 bijstandshuishoudens 5,23 garantiebannen met loonkostensubsidie staan. Voor IJsselstein is dat 4,33, voor Lopik 11,63 voor Nieuwegein 3,93 en voor Vianen 4,44. Verhoudingsgewijs is dus sprake van een groot aantal garantiebannen met LKS in Lopik.

Garantiebannen tellen niet mee in het BUIG-volume, maar de kosten moeten wel uit het BUIG-budget worden gedekt. De loonkostensubsidies hebben een oprijvend effect op de gemiddelde prijs van een uitkering. Gezien het verhoudingsgewijs grote aantal LKS in Lopik, is dat prijsverhogende effect extra groot voor die gemeente. Bij de andere gemeenten speelt dat in minder sterke mate.

Conclusie onderzoek achterblijvende bijstandsreductie

Op de oorspronkelijke vraag waarom het bestand in Lopik niet zo sterk daalt als bij de andere Lekstroomgemeenten, is op basis van het voorgaande lastig een toegespitst antwoord te geven. Vooral de uitstroom in Lopik bleef in 2019 achter.

We constateren ook dat het aantal beschikbare banen in Lopik laag is, in verhouding tot het aantal vestigingen van bedrijven. Ook is een groter deel van de beroepsbevolking van Lopik laag opgeleid. Mogelijk is de geografische ligging van Lopik een beperkende factor bij het realiseren van uitstroom.

De lage bijstandsdichtheid van Lopik en de opvang van statushouders die aan het inwonertal is gekoppeld hebben flinke invloed gehad op de bestandsontwikkeling in Lopik. Er zijn daardoor relatief veel huishoudens bij gekomen met een vermoedelijk langdurige bijstandsafhankelijkheid. Voor Lopik speelt bovendien mee dat de aantallen in absolute zin evengoed gering zijn.

B. Getroffen interne en externe maatregelen om het tekort verder te reduceren

In dit onderdeel van de verklaring van het college wordt beschreven welke (aanvullende) interne (B1) en externe maatregelen (B2) zijn getroffen om een bijdrage te leveren aan de verdere tekortreductie. Bij B2 wordt beschreven hoe de consultatie van de externe partij of externe bron heeft geleid tot de getroffen externe maatregelen.

Concrete maatregelen die zijn genomen

Omdat een aantal Lekstroomgemeenten al eerder of langere tijd met tekorten is geconfronteerd, is WIL al geruime tijd actief op het gebied van bestands- en uitgavenreductie. Dat past ook bij de uitgangspunten die de gemeenten en WIL hebben afgesproken. De maatregelen dateren dus voor een belangrijk deel al uit eerdere jaren. In 2019 zijn wel extra maatregelen getroffen als een logisch vervolg daarop. Veel van wat in 2019 en ook in 2020 en 2021 gebeurt, vindt zijn oorsprong in besluiten die in eerdere jaren zijn genomen.

In het algemeen gesteld zijn alle acties die WIL uitvoert gericht op het voorkomen en beperken van uitkeringsafhankelijkheid van inwoners van de Lekstroomgemeenten. Daarbij wordt geen onderscheid gemaakt naar de woongemeente. Niet bij de instroom, niet bij de inzet van instrumenten en ook niet bij de uitstroom. Dat kan voor de ene gemeente anders uitpakken dan voor de andere. Over dat specifieke gegevens ging het eerdergenoemde gesprek met het Ministerie van SZW en SEO. De conclusie van dat gesprek was dat een uniform beleid, wat op zich logisch is vanuit een ISD, verschillend kan uitpakken voor gemeenten, omdat de samenstelling van het bestand verschilt.

De groep jongeren (18-27 jaar) krijgt vanuit beleids oogpunt extra aandacht binnen de Lekstroomregio. En juist die groep is in Lopik niet groot nl 7,6% van het totale bestand. In Houten is die groep twee keer zo groot (15,1%) en ook in de andere gemeenten is de groep duidelijk groter. Van de bijzondere aandacht voor jongeren heeft Lopik dus minder profijt. Of juist wel, omdat er weinig jongeren zijn die een uitkering nodig hebben. In ieder geval veroorzaakt het lage aandeel jongeren wel hogere gemiddelde uitkeringslasten omdat het voordeel van de lagere uitkeringsnorm voor jongeren een beperkt effect heeft.

B1. Beschrijving getroffen interne maatregelen

B1.1 - Terugvordering en verhaal volgens nieuwe wetgeving, met sluitende aanpak incasso

Voor terugvordering geldt bij bijstandshuishoudens in principe een beslagvrije voet van 90%. In individuele situaties kan die ruimte nog verder worden beperkt, maar de mogelijkheden voor WIL (i.c. de gemeente) om daadwerkelijk terug te vorderen zijn vrij beperkt.

De geplande invoeringsdatum van de nieuwe Wet vereenvoudiging beslagvrije voet was 1 januari 2019. Eind 2018 heeft de staatssecretaris bekend gemaakt dat die datum niet wordt gehaald. Op dit moment wordt uitgegaan van invoering per 1 januari 2021.

Vooruitlopend op de nieuwe wetgeving, had het bestuur van WIL al in 2018 besloten om de beslagvrije voet correct toe te gaan passen bij alle klanten die een schuld hebben bij WIL. Dit project is eind 2018 afgerond en heeft in het afgelopen jaar geleid tot minder inkomsten voor WIL. Dat is het rechtstreekse gevolg van het toepassen van de wet, die al geruime tijd geleden door beide Kamers is aangenomen. Bijkomend effect is dat schulden aan WIL (i.c. de gemeente) minder snel worden afgelost.

WIL spant zich nog steeds en intensief in om zo snel mogelijk na beëindiging van de uitkering de te veel verstrekte bijstand terug te vorderen. Daarop voeren de gemeenten via WIL een actief incassobeleid, binnen het wettelijke kader en met inachtneming van de beslagvrije voet. Ook op dit punt zijn de mogelijkheden beperkt om tot nog meer verrekening van inkomsten te komen.

Om te komen tot een sluitende aanpak bij het incasseren van vorderingen, is na een aanbestedingsprocedure, een contract gesloten met Invoned. Daarmee hebben de Lekstroomgemeenten via WIL een partner, die ook bij lastige en/of specifieke vorderingen tot incasso probeert te komen. Daar waar sprake is van een vordering kan - na aanschrijvingen vanuit WIL - zo nodig een gespecialiseerd

incassobureau worden ingeschakeld om tot incasso (van bijvoorbeeld fraudevorderingen) te komen. Ook Invoned handelt binnen het wettelijk kader en stelt zich op als sociaal invorderaar. Aan dat laatste hechten wij veel waarde.

B1.2 – Experimenteerbudget, Lopik Werkt

De Lekstroomgemeenten hadden gezamenlijk € 300.0000 ter beschikking om lokale projecten te kunnen opstarten. Dat waren er 11 in 2018. Er hebben ongeveer 95 klanten aan deelgenomen. Het doel was maatwerk te kunnen leveren op lokaal niveau. De projecten stonden ook open voor klanten uit andere gemeenten. WIL heeft een coördinator beschikbaar gesteld die deze projecten heeft gecoördineerd, gemonitord en als linking pin fungeerde tussen vraag en aanbod i.c. de gemeenten en WIL. Deze inzet is positief gewaardeerd door onze partners.

Van het beschikbare bedrag resteerde aan het eind van 2018 nog € 96.032. Dat bedrag is doorgeschoven naar 2019. Met het afzonderen van deze bedragen voor lokale activiteiten, kunnen de middelen in letterlijke en figuurlijke zin dichter bij de klant worden ingezet.

Het lokale project van de gemeente Lopik betrof 'Lopik werkt' een samenwerking tussen de gemeente, WIL en zorgorganisatie Abrona om voor de brede gemeentelijke doelgroep (incl. Wmo) participatieplekken te realiseren en waar mogelijk doorstromen naar zo regulier mogelijke participatie. In 2019 is het project doorgezet vanuit het experimenteerbudget.

B1.3 - Werkgeversbenadering

WIL heeft voor een intensieve werkgeversbenadering. Daarbij maakt WIL i.c. Lopik gebruik van de kennis en ervaringen van een uitzendbureau dat tot medio 2018 een vaste plek had op de zgn. beursvloer bij Werk en inkomen Lekstroom.

Sinds het einde van de economische recessie is er werk in overvloed en leken banen voor het oprapen te liggen. Dat blijkt echter niet te gelden voor bijstandsgerechtigden met een zichtbare of onzichtbare arbeidsbelemmering. Werkgeversservicepunt Lekstroom (WGSP Lekstroom) helpt juist deze doelgroep, door contact te leggen met werkgevers in de regio en kandidaten te begeleiden naar een duurzaam dienstverband. 'WIL ondersteunt zowel de werkgever als de werknemer. Want iedereen verdient een kans!'

Het succes van de werkgeversbenadering zit er mede in dat wij de werkgever goed kennen en ook als een externe kennisbron zien. Natuurlijk is ons doel om tot een plaatsing te komen, maar in de contacten met werkgevers staat dat niet voorop.

Wij ondersteunen werkgevers die hun maatschappelijke verantwoordelijkheid willen nemen waar we kunnen, bijvoorbeeld door de inzet van een jobcoach of voorlichting over loonkostensubsidie. Het WGSP Lekstroom wil niet alleen kandidaten plaatsen, maar ook werkelijk van meerwaarde zijn voor de werkgevers. De inzet is gericht op duurzame uitstroom naar werk en sociale return on investment.

B1.4 – Garantiebanen

WIL en de gemeente zijn in 2019 op de ingeslagen weg verdergegaan. Het aantal mensen dat is geplaatst op een garantiebaan steeg in 2019 naar 164 voor heel WIL. Daarvan waren er 18 voor de gemeente Lopik. Naar verhouding tot het totale klantenbestand van Lopik binnen de Lekstroom is dat een hoog aantal.

In 2019 was de uitval/uitstroom 15, waarvan 1 uit Lopik. Aan het eind van 2019 waren er dus 149 actieve garantiebanen binnen de Lekstroom, waarvan 17 voor inwoners van Lopik.

De samenwerking met PRO/VS0-scholen vanuit het Jongerenloket (van WIL en het RMC) is gecontinueerd. Het Jongerenloket gaat pro-actief bij de scholen de dossiers van de leerlingen die gaan uitstromen 'ophalen' zodat jongeren in een vroeg stadium bekend zijn bij het Jongerenloket en tijdig acties worden ingezet om bijvoorbeeld stageplaatsen om te zetten in betaalde garantiebanen of actief te zoeken naar een passende leerwerkplek.

B1.5 – project (Net)Werk en Studie Statushouders (WESS)

In 2018 is in Lopik de pilot WESS gestart om statushouders actiever (naar werk te) begeleiden. De pilot is een samenwerking tussen de gemeente, Vluchtelingenwerk, WIL en de externe projectleider van WESS. Naast het bemiddelen naar regulier werk, gaat het ook om het activeren van de partners en eventuele kinderen. Het gaat dan om helpen bij vinden van studie of bijscholing, het vinden van werk of, als dit niet mogelijk is het doen van taalstages en vrijwilligerswerk/sociale activering. De statushouders worden zo snel mogelijk na vestiging in de gemeente benaderd voor deelname aan het project. Naast de nieuwe instroom gaat het juist ook om de statushouders die zich in eerdere jaren (sinds 2015) in Lopik hebben gevestigd.

WESS gaat uit van een aanbodgerichte benadering door het bedrijf te zoeken dat past bij de kandidaat. Vaak zonder dat er een vacature uitstaat. We leggen uit dat het aannemen van een statushouders aandacht en inzet vergt van iedereen. Ons uitgangspunt is dat het van twee kanten moet werken. Vervolgens proberen voor tijdens en nadat iemand is aangenomen alle drempels weg te nemen bij zowel werkgever als werknemer. We gaan mee op gesprek, nemen papierwerk uit handen, houden vinger aan de pols, zijn bereikbaar voor vragen en hulp. We ondersteunen de statushouder ook met advies over het leven na de bijstand, wat gebeurt er met toeslagen etc.

B2. Beschrijving getroffen externe maatregelen

Per getroffen maatregel worden de volgende vragen beantwoord:

Naam van de maatregel, gevolgd door de antwoorden op de volgende drie vragen:

- a) Wat is (zijn) de externe bron(nen) (partij of 'schriftelijke' informatie) voor deze maatregel geweest?
- b) Welk inzicht bij de gemeente is gekregen door die externe partij of externe 'schriftelijke' informatie?
- c) Welke externe maatregel is getroffen naar aanleiding van de conclusie(s) uit deze consultatie?

B2.1 – Bestandsanalyse

a. Externe partij: Totta Datalab

Werk en Inkomen Lekstroom, i.c. de Lekstroomgemeenten focussen sterk op de rechtmatigheid van de verstrekkingen. Wij vinden het belangrijk om het maatschappelijk draagvlak voor onze sociale voorzieningen te behouden. Door handhaving in te bedden in de procedures reageren we snel en weten klanten dat fraude niet loont. Door onze inzet op het terughalen van teveel betaalde uitkeringen wordt de schadelast voor de gemeente zoveel mogelijk beperkt.

Hiervoor zijn wij voortdurend op zoek naar methoden om controlewerkzaamheden snel en efficiënt uit te voeren. Wij streven daarbij naar een zo gering mogelijke (administratieve) belasting voor onze klanten en voor WIL. Wij hebben daarvoor externe expertise ingeschakeld. De onderneming Totta Datalab heeft in het kader van deze controles samen met WIL een model gebouwd, dat gebruikt kan worden bij het ontdekken van misbruik en oneigenlijk gebruik van uitkeringen.

b. Verkregen inzicht

De uitvoering van deze methode leidt tot goede resultaten. Resultaten waarvan wij hebben geconstateerd dat die op de klassieke handmatige wijze niet zo doeltreffend kunnen worden behaald.

Het model is een algoritme dat is gebaseerd op de bij WIL bekende data van fraudeurs. Door de data van overige uitkeringspartijen daarmee te vergelijken, wordt nagegaan hoeveel gelijkenis deze klanten hebben met een fraudeur. De overeenkomsten worden uitgedrukt in percentages. In theorie betekent dit dat meer overeenkomsten met een fraudeur tot een hoger percentage leiden. En vervolgens is de redenering: des te hoger het percentage, des te groter is de kans dat deze klant dan zelf ook fraudeert. Het algoritme is voortdurend in ontwikkeling, ook door toevoeging van data.

Op deze wijze gebruik maken van data van onze klanten en gegevensvergelijking is niet in strijd met de Participatiewet en overige wetgeving op het gebied van privacybescherming. De Algemene verordening gegevensbescherming (per mei 2018) beperkt de mogelijkheden van de methode in technische zin.

c. Externe maatregel

De resultaten laten een positieve indruk achter. Het is een ontwikkeling die wij enkele jaren geleden hebben ingezet. Het product wordt doorlopend verfijnd, ook door uitbreiding van de beschikbare data. Het inzetten van dit instrument heeft in 2017 en 2018 al tot resultaten geleid. We zijn daar positief over en hebben daarom het contract met Totta ook voor 2019 verlengd.

B.2.2 – Verhoging inkomsten uit parttime werk

a. Externe bron/partij: Divosa benchmark, Ministerie van SZW en SEO

Uit de benchmark Werk en Inkomen van Divosa blijkt al langere tijd dat binnen de Lekstroom *minder dan* gemiddeld huishoudens parttime inkomsten hebben. Als er inkomsten zijn, is het bedrag wel aanzienlijk hoger dan gemiddeld. Begin 2018 hebben wij overlegd met medewerkers van SEO en het Ministerie van Sociale zaken. Dat ging over het effect van uniforme maatregelen binnen een ISD op de uitwerking in het verdeelmodel. Dit alles heeft ons er niet van weerhouden om in 2018 op grond van dit signaal in te zetten op actieve benadering van klanten en bemiddeling naar werk. Dat heeft zichtbare resultaten opgeleverd.

b. Verkregen inzicht

In het algemeen gesteld zijn alle acties die WIL uitvoert gericht op het voorkomen en beperken van uitkeringsafhankelijkheid van inwoners van de Lekstroomgemeenten. Daarbij wordt geen onderscheid gemaakt naar de woongemeente. Niet bij de instroom, niet bij de inzet van instrumenten en ook niet bij de uitstroom. Het was voor ons niet helder hoe het mogelijk is dat de prognoses en realisaties in de rekentool verdeelmodel bijstandsbudgetten per Lekstroomgemeente zo verschillend uitpakken, als het beleid dat de GR uitvoert niet verschilt per gemeente. Voor alle duidelijkheid; Lopik komt niet in de rekentool voor, omdat de grens daarvoor op 15.000 inwoners ligt. Wij wilden externe expertise inhuren voor het antwoord op die vraag.

Het ministerie van SZW bood WIL de gelegenheid om met de SEO-rekenmeesters van het verdeelmodel te analyseren welke dynamiek dergelijke verschillen veroorzaakt. De conclusie die uit de grondige analyse en het lange gesprek volgde was helder en logisch. Inzet vanuit een GR op specifieke groepen huishoudens vanuit een uniform beleid kan per gemeente een verschillend effect hebben, omdat het succes afhankelijk is van de samenstelling van de populatie. Zo heeft inzet op jongeren minder effect voor een gemeente met weinig jongeren (zoals Lopik). Een andere conclusie dan die kon op basis van de analyse niet worden getrokken. Dat maakte wel duidelijk waardoor sommige grote verschillen ontstaan. In dat gesprek gaf SEO aan dat het aantal parttime werkenden in de Lekstroom *juist hoog* is. Dat komt doordat SEO en de benchmark een afwijkende definitie hanteren. Die informatie van SEO was incidenteel beschikbaar, wij ontvangen die niet periodiek. Op zich waren wij blij met die conclusie van SEO, maar als we ons baseren op de Divosa benchmark blijft het aantal huishoudens dat parttime inkomsten genereert achter bij het landelijk gemiddelde. WIL en de gemeente blijven dan ook inzetten op verhoging van parttime inkomsten van al werkenden en toeleiden naar parttime werk van nog niet werkenden.

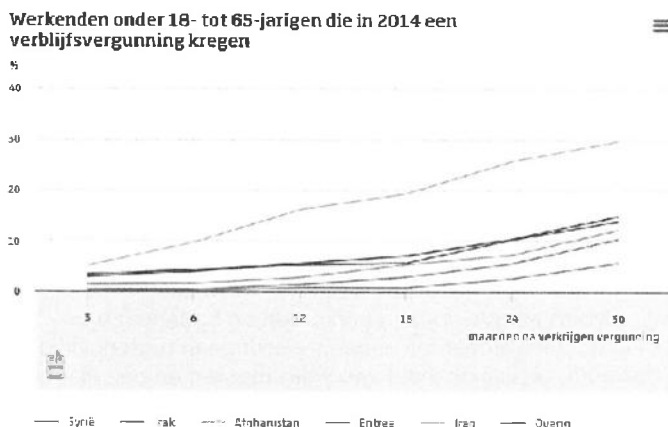
c. Externe maatregel

Onder andere via het Lokaal Werkteam Lopik, met een externe projectleider, wordt in Lopik specifiek ingezet op verhoging van de verrekenbare parttime inkomsten. Enerzijds door meer mensen parttime inkomsten te laten verwerven. En anderzijds door uitbreiding van uren te stimuleren voor mensen die al parttime inkomsten hebben. Het Lokaal Werkteam Lopik bestaat onder meer uit werkcoaches en accountmanagers van WIL die dedicated voor Lopikse klanten werken.

B.2.3 – Eerder aan de slag met nieuwe statushouders, Doorgaande lijn

a. Externe bron/partij: Centraal bureau voor de Statistiek

In april 2018 publiceerde het CBS onderzoeksgegevens over het aandeel werkenden onder statushouders (onderzoek uitgevoerd in opdracht van vier ministeries): anderhalf jaar na het verkrijgen van een verblijfsvergunning in 2014, was gemiddeld 4% van de 18- tot 65-jarige asielzoekers werk had. Een jaar later was dat 11%. Veel statushouders doen lang over hun inburgeringstraject.

Bron: CBS

b. Verkregen inzicht

Deze constatering brachten ons tot het inzicht dat het goed is om al eerder met de statushouders aan de slag te gaan. Wachten tot de statushouder daadwerkelijk in de gemeente is gehuisvest, verdient niet de voorkeur. Er is in ieder geval sprake van een langdurig traject, zeker met het oog op toekomstige uitstroom naar werk. Dat doel ligt voor het overgrote deel van de statushouders ver weg.

c. Externe maatregel

De gemeente Lopik is deel gaan nemen aan de 'Doorgaande lijn', een initiatief van 16 gemeenten in en rond Utrecht, waarbij Lopik zich via WIL heeft aangesloten. Het is de opzet om nieuw (in Lopik) te huisvesten statushouders te testen via een NOA Assessment en een Plan inburgering Participatie (PIP) op te stellen en alvast te starten met onder andere de bemiddeling naar werk terwijl de statushouder nog in het AZC woont. Wij wachten dus niet tot de statushouder in de gemeente woonachtig is. De gedachte is dat de periode dat de statushouder een uitkering ontvangt door deze aanpak wordt verkort. Er zijn regionaal nog te weinig gegevens beschikbaar om dit te onderbouwen. Met deze methode lopen we vooruit op de plannen van minister Koolmees voor juli 2021. Dit is één van beheersingsinstrumenten waar we enthousiast over zijn en die we willen blijven inzetten.

B.2.4 - Beter zicht op de klant en lokale aanwezigheid, lokaal werken, Lokaal Werkteam Lopik

a. Externe bron/partij: regionale werkgeversbenadering, Werkgeversservicepunt

We constateren (ook aan de reacties van regionale werkgevers) dat ons klantenbestand van samenstelling en karakter verandert. De omvang van klantgroep 1 (kortste afstand tot de arbeidsmarkt) is tot een minimum geslonken. Dat geldt niet alleen voor Lopik, maar speelt binnen de hele Lekstroom, of beter nog de hele Arbeidsmarktregio Midden-Utrecht. We zien steeds meer klanten met multi-problematiek en ook een toename van de klantgroep met arbeidsbeperkingen. Het aantal klanten dat is

opgenomen in het doelgroepenregister/beschut werk indicatie blijft toenemen. Het wordt steeds moeilijker om voor deze mensen passende werkervaringsplaatsen of werk te vinden.

b. Verkregen inzicht

Dit heeft ons tot het inzicht gebracht dat we een ander keuze moesten maken voor de inzet van onze werkcoaches. Niet meer alleen vanuit de centrale vestiging van WIL, maar op locatie in elke afzonderlijke Lekstroomgemeente. Die beweging is in 2018 ingezet toen ervoor is gekozen om de klanten uit klantgroep 2 naar gemeente te gaan indelen en daar vaste werkcoaches op in te zetten. Het doel was dat werkcoaches klantgroep 2 lokaal gaan participeren aanvankelijk via de sociale teams, later is de ontwikkeling naar de lokale werkteams ingezet (zie de informatie onder c). De gedachte is dat klanten lokaal beter en meer integraal kunnen worden bediend. Het gaat daarbij om participatie in brede zin, inkomensondersteuning, schuldhulpverlening, zorg etc.

Met die verschuiving constateerden wij ook dat er beter zicht nodig was op de klant. De caseload van de werkcoaches klantgroep 2 is toen teruggebracht naar een actief bestand van maximaal 75 klanten. Zo hebben zij meer tijd gekregen voor hun klanten en is hun zicht op hun klanten verbeterd. Er ontstaat meer beweging en klanten worden lokaal beter bediend.

Naast het actieve bestand is er een algemeen bestand gevormd. Deze klanten zijn in 2018 benaderd door twee medewerkers aan de hand van een vragenlijst. De reacties zijn verwerkt in Competensys en de Suite voor het sociaal domein van Centric. Daar waar de inschatting is gemaakt dat de klant op basis van de beantwoording van de vragen naar het actieve bestand kan worden overgebracht, is dat ook gebeurd.

c. Externe maatregel

De Lekstroomgemeenten hebben aangegeven dat WIL, in het bijzonder de medewerkers van de afdeling Werk, meer dan tot dan het geval was, de nadruk dienen te leggen op een lokale en wijkgerichte uitvoering van activiteiten. Dichter en directer verbonden met de dagelijkse leefwereld van de burger. Uitgangspunt is een lokale aanpak met de voordelen van een gezamenlijke organisatie op dit terrein. In de herfst van 2019 is daarom het lokale werken verder doorgevoerd. Sindsdien zijn alle werkcoaches en ook dedicated accountmanagers in lokale werkteams in de gemeenten actief. Die teams zijn ook daadwerkelijk op andere locaties gehuisvest. Dichter bij de klant en dichter bij de lokale gemeenschap. De Lekstroomgemeenten hebben ervoor gekozen om drie coördinatoren aan te stellen voor de lokale werkteams. In het geval van Lopik wordt die rol gecombineerd met dezelfde taak voor de gemeente IJsselstein. De coördinatoren komen niet uit de bestaande WIL-organisatie en zijn niet in dienst van WIL, maar in dienst van de gemeenten. Op grond van hun specifieke arbeidsmarktexpertise zijn ze door de gemeenten aangesteld. De gemeenten hebben hier extra middelen voor vrijgemaakt en ingezet. Elk Lokaal Werkteam maakt een eigen lokaal werkplan waarin doelen, aanpak en middelen verschillen al naar gelang de wensen en de ambities van de gemeente. Hierbij wordt rekening gehouden met bijvoorbeeld de samenstelling van het bestand. Een van de doelen van het LWT Lopik is inzetten op klanten die langdurig afhankelijk zijn van bijstand en/of een grote afstand hebben tot de arbeidsmarkt.

B.2.5 – Afstemming Competensys en Suite voor sociaal domein

a. Externe bron: Gemeente Veenendaal en ZO! – organisatieadvies (gelieerd aan Berenschot)

Om succesvol te blijven en onze resultaten op zijn minst te kunnen continueren, is het essentieel dat we goed inzicht hebben in ons volledige klantenbestand. We hebben daarmee in afgelopen jaren een forse inhaalslag gemaakt door CompetenSys te implementeren. In deze diagnose- en matchingtool wordt alle nieuwe instroom geregistreerd en zijn alle klanten uit de klantgroepen 1 tot en met 3 van het zittende bestand toegevoegd. Ook zijn vacatures in het systeem ingevoerd. Daardoor zijn we in staat beter te matchen, al blijft succesvol matchen vooral mensenwerk. In 2018 en 2019 is veel energie gestopt in de afstemming van Competensys met de Suite voor sociaal domein. Naast die afstemming ontstond er ook behoefte aan een managementdashboard. Daarvoor is in 2019 contact gezocht met de gemeente Veenendaal, waar een dergelijk dashboard is ontwikkeld door ZO! - organisatieadvies. Meerdere afvaardigingen van WIL hebben de gemeente Veenendaal bezocht om kennis te nemen van hun

ervaringen. De gemeente Veenendaal heeft zich bereid verklaard het voor en door hen ontwikkelde materiaal aan WIL beschikbaar te stellen.

b. Verkregen inzicht

Met de volledige overgang naar lokaal werken (zie B.2.4) werd helder dat de lokale aanwezigheid van de dienstverlening zich niet goed laat combineren met de centrale beschikbaarheid van sturingsinformatie. Wij kwamen tot het inzicht dat het voor adequaat werken noodzakelijk is, dat bepaalde informatie eerder en sneller lokaal beschikbaar moet zijn dan centraal. De oplossing die ZO!-organisatieadvies voor de gemeente Veenendaal heeft ontwikkeld, voldoet in belangrijke mate aan hetgeen WIL nodig heeft. De ervaringen van de gemeente Veenendaal leerden ons ook dat het van groot belang is om vooraf een aantal inrichtingsvoorwaarden vast te leggen. Dan gaat het bijvoorbeeld over de vraag welk systeem leidend is voor welk deel van de dienstverlening (Competensys of de Suite voor sociaal domein).

c. Externe maatregel

In aansluiting daarop hebben de gemeenten ZO!-organisatieadvies opdracht gegeven om voor en met WIL, en in samenspraak met de gemeenten, een vergelijkbaar dashboard te ontwikkelen. Niet alleen voor de centrale organisatie, maar juist ook voor de lokale werkteams. De gemeenten hebben ook voor deze inzet extra middelen beschikbaar gesteld. Eind 2019 zijn de randvoorwaarden voor de inrichting vastgelegd en daarover is begin 2020 besluitvorming geweest. De werkzaamheden aan het dashboard en de lokale beschikbaarheid van informatie werden al in een eerder stadium in gang gezet. We gaan er van uit dat de uitvoering van deze opdracht in de loop van het tweede kwartaal 2020 zichtbare resultaten oplevert.

Aan deze opdracht is ook de inzet van deskundigen van Centric en Competensys verbonden. Zij worden ingehuurd om de aanpassing en afstemming van de beide applicaties te verzorgen, zodat het een succes wordt. Die inzet wordt deels door de leveranciers zelf bekostigd. Op die wijze kan het materiaal van de gemeente Veenendaal passend gemaakt worden voor de situatie bij WIL c.q. de gemeente Lopik.

B.2.6 – Scan voorliggende voorzieningen

a. Externe bron: SV land

Wij hebben externe expertise ingeschakeld voor het onderzoek naar voorliggende voorzieningen. Als er recht bestaat op een voorliggende voorziening en die wordt ook toegewezen, vermindert dat de druk op het BUIG-budget.

Sinds 1 september 2013 voert SV-land een onderhoudsscreening op voorliggende voorzieningen uit voor WIL. Na een gunning via meervoudig onderhandse aanbesteding is de samenwerking na 1 november 2016 voortgezet, onder gewijzigde voorwaarden. De kern is dat dit gebeurt op no cure no pay basis.

b. Verkregen inzicht

Het inzicht dat wij hebben verkregen is dat er, ondanks onze eigen alertheid, in meerdere gevallen sprake blijkt te zijn van het recht op een voorliggende voorziening. In de laatste rapportage van 5 september 2019 stelt SV-land vast dat er een stijgende lijn is in het zelf onderkennen van voorliggende voorzieningen door de medewerkers van WIL. Vooral de Toeslagenwet wordt vaker onderkend en in voorkomende gevallen worden cliënten goed aangespoord om deze aan te vragen.

c. Externe maatregel

De eerdere ervaringen met een scan voorliggende voorzieningen waren zo positief, dat WIL hier een vervolg aan heeft gegeven. Het blijkt nog steeds dat het inschakelen van externe deskundigheid op dit onderwerp vruchten afwerpt.

Tot slot

Veel van de hiervoor genoemde maatregelen zijn gebaseerd op eigen vakmanschap en regionale en landelijke ontwikkelingen op het terrein van sociale zaken. Ze zijn deels intern ingestoken, maar voor een belangrijk deel op externe impulsen gebaseerd.

Zonder het concrete maatregelen te noemen, zijn ook de volgende onderwerpen van belang. Zij zijn bron van informatie voor WIL en stellen WIL in staat het werk beter te doen.

Regionale samenwerking

WIL neemt deel aan het Regionaal Uitvoerings Overleg, een 'directeurenoverleg', waarin onder andere de gemeente Stichtse Vecht, de Regionale Sociale Dienst Kromme Rijn Heuvelrug en de Biga Groep en het UWV participeren. Naast kennisuitwisseling op het gebied van garantiebanen is het doel van dat overleg vooral om regionaal onderlinge concurrentie te voorkomen en werkgevers zoveel als mogelijk uniform te bedienen. We willen het beschikbare volume samen invullen en niet vanuit verschillende belangen bij dezelfde werkgever aankloppen.

WIL participeert ook in de Utrechtse Werktafel. Dat is een bestuurlijk-regionaal samenwerkingsverband van gemeenten, werkgevers en vakbonden. De Utrechtse Werktafel is opgezet om de banenafpraak uit het Sociaal Akkoord in de arbeidsmarktregio Utrecht-Midden te realiseren. De tendens is om grotere werkgevers, zoals Albert Heijn, regionaal te bedienen. Regionale arbeidsmarktproblemen vragen om regionale oplossingen. De Utrechtse Werktafel vormt de schakel tussen werkgevers in de regio en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Uniek is de gezamenlijke pilot 'invulling banenafpraak' die momenteel wordt uitgevoerd. Daarin ontwikkelen professionals van alle samenwerkende organisaties (UWV, SW-bedrijven en gemeenten) een gezamenlijke aanpak voor de werkzoekende met een arbeidsbeperking. De pilot gaat voor een gezamenlijke aanpak, kennisuitwisseling en realisatie van de diagnose.

Divosa benchmarks

De Lekstroomgemeenten nemen sinds 2014 deel aan de benchmark Werk en Inkomen van Divosa. Prestaties van WIL worden frequent vergeleken met diverse referentiegroepen uit de benchmark en ieder kwartaal aan de colleges en raden van de gemeenten gerapporteerd. In 2015 is ook aansluiting gezocht bij de benchmark Divosa Armoede en Schulden. Het afgelopen jaar is ook deelgenomen aan de nieuwe Divosa benchmark Statushouders.

Een beleidsadviseur van WIL is lid van de klankbordgroepen die voor de twee oudste benchmarks actief zijn. Diverse indicatoren (KPI's) waarop de gemeente Lopik en de andere vier Lekstroomgemeenten de prestaties van WIL beoordelen, zijn aan de referenties uit de benchmark gekoppeld. De doelstelling voor WIL ligt voor een aantal prestaties op het landelijk gemiddelde van benchmark. Er zijn ook KPI's die dat moeten overtreffen.

Omdat WIL de uitgebreide abonnementen afneemt, zijn er per jaar twee benchlearnbijeekomsten verbonden aan de deelname. Dat zijn thematische bijeenkomsten in de regio, waarin deelnemers hun onderlinge resultaten en ervaringen en best practices bespreken. Dat vergroot onze kennis en levert over en weer bruikbare initiatieven op.

Tot het uitgebreide contract met Divosa hoort ook een jaarlijks managementgesprek. Medewerkers van Divosa, Stimulansz en BMC gaan dan bij WIL in gesprek met de directie en het management van WIL over de benchmarkresultaten in de Lekstroom. Ook de senior-medewerkers van de WIL-afdelingen en de beleidsmedewerkers zijn bij dat gesprek aanwezig. Het bespreken van opvallende prestaties, zowel negatief als positief, is uiterst zinvol. Aan de hand daarvan kunnen we gericht inzetten op verbeteringen. De managementgesprekken brengen ons op nieuwe ideeën, voortkomend uit resultaten van andere benchmarkdeelnemers die het op punten beter doen dan WIL c.q. Lopik. Voor ons staat wel vast dat het binnen de benchmark niet mogelijk is om op alle aspecten als beste te presteren.

Heel concreet hebben de signalen van Divosa, Stimulansz en BMC geleid tot meer inzet op parttime werken en verhoging van inkomsten uit parttime werken. Een Divosa bijeenkomst (zie hieronder) heeft hier ook aan bijgedragen.

Divosa bijeenkomsten en congressen

Met grote regelmaat organiseert Divosa thematische bijeenkomsten waarin gemeenten hun ervaringen uitwisselen. WIL neemt vrijwel altijd deel aan deze bijeenkomsten Divosa vrijdagen.

In 2018 en ook in 2019 hebben wij deelgenomen aan de bijeenkomsten over de Miljoenennota, waarbij ook medewerkers van het Ministerie van SZW aanwezig zijn, net als deskundigen van Significant APE. Daarin komt zowel het verdeelmodel als de rekentool van SZW aan bod. Die kennis wijst ons op afwijkingen tussen verwachtingen binnen het model en realisaties. Dat is vooral van nut voor de gemeenten die in de rekentool van SZW voorkomen. Die rekentool is niet op Lopik van toepassing. Daardoor zijn afwijkingen in dat verband voor Lopik niet te traceren. Er is namelijk geen inhoudelijk cijfermatige grondslag voor het aan Lopik beschikbaar gestelde BUIG, die kan worden getoetst op afwijkingen.

Meer dan in het recente verleden nemen medewerkers van WIL deel aan het voorjaars- en najaarcongres van Divosa. Vooral in het najaar van 2018 hebben veel WIL-medewerkers het congres en de workshops bezocht. Dat kwam mede door het thema 'Ken je mij'. De Lekstroomgemeenten c.q. WIL zijn intensief bezig met het loslaten van denken vanuit de systeemwereld, als denken vanuit de leefwereld van de klant tot een betere oplossing leidt.

Analyse benchmarkresultaten door Divosa en Stimulansz

Specifiek voor de Vangnetregeling is eind 2017, o.a. in opdracht van WIL, door Divosa/Stimulansz een analyse gemaakt van een aantal benchmarkindicatoren, dat voor elke van de Lekstroomgemeenten in het oog springt. Daarbij is de uitkomst van de individuele Lekstroomgemeente vergeleken met het resultaat van alle benchmarkdeelnemers en het gemiddelde van de regio Midden-Utrecht (zonder de eigen gemeente). Ook die analyse leverde vooral het inzicht op dat er nog winst is te halen op het gebied van parttime werken en parttime inkomsten. Daarop hebben wij ons voor 2018 en 2019 ten doel gesteld om meer mensen parttime werk te laten verrichten en ook hogere inkomsten per parttime werkende te realiseren.

Als gebruiker van meerdere Divosa benchmarks, worden dergelijke analyses van Divosa en Stimulansz ook aan ons voorgelegd in de bovengenoemde managementgesprekken.

Jongeren als doelgroep

Jongeren zijn voor WIL de enige vastgestelde doelgroep. Er is een jongerenloket actief voor de vijf Lekstroomgemeenten. Daarin wordt nauw samengewerkt met een externe partner, het RMC (Regionale Meld- en Coördinatiefunctie Voortijdig Schoolverlaten). Het jongerenloket hanteert een intensieve aanpak met het oog op zo groot mogelijke uitkeringsonafhankelijkheid bij jongeren.

Eind 2019 maakten 10 jongeren deel uit van het bijstandsvolume van Lopik. Dat komt neer op 7.9%.

Inhuur van tijdelijk personeel via voorkeurs leveranciers

Werk en Inkomen Lekstroom is een jonge organisatie. In 2018 werd het vijfjarig bestaan gevierd. Piekbelasting in personeelscapaciteit wordt door WIL opgevangen met inhuur van extern personeel. Daarvoor zijn mantelovereenkomsten met enkele vaste leveranciers gesloten. Die medewerkers brengen persoonlijke expertise en ervaringen vanuit andere gemeenten mee naar WIL. Daardoor kunnen verbeterstappen worden gezet op allerlei vlak.

Schulinck

Werk en Inkomen Lekstroom heeft een doorlopend abonnement op 'Grip op Participatiewet' van Schulinck en de helpdesk van Schulinck. De jurisprudentie die in die kennisbank is vastgelegd en de 'juridische' helpdesk ondersteunen WIL bij het nemen van het voor de klant best mogelijke besluit. Daarvoor is de geldende wet- en regelgeving de basis, waarbij wordt gezocht naar ruimte om aan te sluiten bij de leefwereld van de klant. De helpdesk wordt frequent door WIL benaderd met casuïstiek.

Samenwerking met externe partners

Voor de inzet van (gespecialiseerde) jobcoaching hebben we ook in 2019 samengewerkt met het UWW. Eens per 3 weken is er casuoverleg tussen het team en een dedicated arbeidsdeskundige van het UWW. Die ondersteunt ons bij casuïstiek en houdt ons op de hoogte houdt van veranderingen in wetten en regelgeving.

De loonwaardemetingen worden sinds begin 2019 door eigen personeel gedaan, in tegenstelling tot de jaren daarvoor. Medewerkers van voorheen PAUW-bedrijven beschikken over die expertise. Door de samenvoeging met WIL zijn zij nu in dienst gekomen bij WIL en verrichten zij de loonwaardemetingen uit naam van WIL.

We maken nog steeds gebruik van externe jobcoaches, maar ook van interne jobcoaches. Ook dat zijn voormalig werknemers van PAUW-bedrijven, die in dienst zijn gekomen bij WIL. Uit naam van WIL verrichten zij jobcoaching. Het tarief van interne jobcoaching ligt lager dan het externe tarief. De kosten worden intern doorbelast aan WIL.

C. Beoogd effect van de genoemde maatregelen op de tekortreductie

In dit onderdeel van de verklaring van het college wordt het beoogde effect beschreven van de genoemde (aanvullende) interne en externe maatregelen, die een bijdrage leveren aan de *verdere* tekortreductie. Het gaat hierbij om een inschatting van het beoogde effect.

De basisgedachte achter de maatregelen

De maatregelen hebben tot doel dat de gemeente(n) zo goed mogelijk uitkom(t)(en)t met het van het rijk ontvangen budget. Dat kan door de verrekenbare inkomsten van huishoudens te verhogen, of de uitgaven te verlagen. De kosten worden immers bepaald door het totale volume bijstandsuitkeringen en de aan de huishoudens verstrekte uitkeringsbedragen. Een lager volume (minder instroom en meer uitstroom) en een lagere prijs (meer verrekenbare inkomsten) hebben een gunstige invloed op de totale kosten. Maatregelen hebben bij WIL c.q. Lopik vrijwel altijd een relatie met de Kritische Prestatie Indicatoren (KPI) die de Lekstroomgemeenten en WIL hanteren. Sinds 2018 wordt met een nieuwe set indicatoren gewerkt, op basis van een uitgebreid onderzoek en advies door organisatieadviesbureau Berenschot. Aan de KPI's zijn normen verbonden. Een deel daarvan is gekoppeld aan de resultaten uit de Divosa benchmark (externe normbepaling) en een deel is gebaseerd op onderling afgesproken doelstellingen en kwaliteitsmaatstaven.

Effecten van de getroffen interne maatregelen

B1.1 - Terugvordering en verhaal volgens nieuwe wetgeving, met sluitende aanpak incasso

Beoogd effect

Het correct toepassen van de beslagvrije voet heeft een verlagend effect op de verrekenbare inkomsten. Dat zou in financiële zin een onwenselijk gevolg zijn van de correcte toepassing. Tot en met 2016 stond de KPI-norm voor WIL op 2,5%. In 2017 is die norm verlaagd naar 1,25% vanwege de aanpassing van de regelgeving rond de beslagvrije voet. Toch werd toen 2,0% gerealiseerd. Voor 2018 en 2019 is de norm weer verhoogd naar 2,0%, mede vanwege de inschakeling van Invoned. Doel daarvan is de terugval in verrekenbare inkomsten zoveel mogelijk te voorkomen en daarmee de invloed op de gemiddelde (netto) uitkeringslast te beperken.

Bereikt effect

Over 2019 is door WIL 1,96% gerealiseerd. Specifiek voor de gemeente Lopik was het percentage van de verrekenbare inkomsten in 2019 0,94% (Bron: 4^e kwartaalrapportage 2019 WIL). Door meer in te zetten op terugvordering en verhaal is een forse terugval van de verrekenbare inkomsten voor heel WIL voorkomen. Lopik heeft daar in het afgelopen jaar wat minder van geprofiteerd.

B1.2 – Experimenteerbudget, Lopik werkt

Beoogd effect

Het doel van de lokale beschikbaarheid van middelen (afgezonderd van het centrale budget) was dat maatwerk kan worden geleverd op lokaal niveau. Ook dit past bij de doelstelling om veel beter aan te sluiten bij de leefwereld van de klant.

Het lokale project van de gemeente Lopik betrof 'Lopik werkt' een samenwerking tussen de gemeente, WIL en zorgorganisatie Abrona om voor de brede gemeentelijke doelgroep (incl. Wmo) participatieplekken te realiseren en waar mogelijk doorstromen naar zo regulier mogelijke participatie. In 2019 is het project doorgezet vanuit het experimenteerbudget.

Bereikt effect

Van het beschikbare bedrag resteerde aan het eind van 2018 nog € 96.032. Dat bedrag is doorgeschoven naar 2019. Met het afzonderen van deze bedragen voor lokale activiteiten, kunnen de middelen in letterlijke en figuurlijke zin dichter bij de klant worden ingezet. Dichterbij betekent in een aantal gevallen ook sneller en beter passend.

Stand van zaken Lopik werkt, eind 2019:

Aantal deelnemers*	Activering	Dagbesteding (Wmo)	WEP/garantiebaan
12	2	8	2

*exclusief deelnemers uit andere Lekstroomgemeenten.

B1.3 - Werkgeversbenadering

Beoogd effect

Als doel voor 2017 en 2018 was het aantal werkgevers waarmee warme contacten worden onderhouden gesteld op 275. Ook voor 2019 stond dat aantal in de begroting opgenomen als doel.

Door de intensieve werkgeversbenadering willen we goed presteren op de uitstroom naar werk of zelfstandig beroep of bedrijf. Wij gaan voor duurzame uitstroom en dat is terug te zien in de herinstroomcijfers die voor WIL uitstekend zijn. Dat werd in het najaar van 2019 ook opgemerkt door Divosa en BMC in het managementgesprek over de benchmark.

Bereikt effect

Het aantal werkgevers waarmee WIL warme contacten onderhoudt en zaken heeft gedaan in 2019 is fors gestegen, van 275 in 2017 via 347 in 2018 naar 419 in 2019. Dit grote succes is mede te danken aan de invlechting van SW-taken van voorheen PAUW-bedrijven, waardoor bestaande relaties konden worden toegevoegd.

De uitstroom naar werk was in 2017 voor WIL 35,1% van de totale uitstroom. In 2018 liep dat op tot 39,5%. Gegeven de moeilijke marktomstandigheden is het doel voor 2019 gesteld op 35%. Het jaar is afgesloten met een iets lager percentage, namelijk 34,5%. Specifiek voor Lopik kwam het percentage in 2019 echter veel hoger uit, namelijk op 50% (Bron: Divosa benchmark Werk en Inkomen).

De cumulatieve herinstroom na 12 maanden kwam in 2019 voor WIL uit op 12,6% tegenover 15,5% gemiddeld in de benchmark. Voor Lopik is dat percentage zelfs bijzonder laag, namelijk 5,7%. Dat betekent dat van elke 18 uitgestroomde huishoudens er slechts 1 binnen een jaar weer terugvalt in de uitkering.

B1.4 - Garantiebanen

Beoogd effect

Voor alle jongeren uit de Lekstroom en in het bijzonder voor jongeren uit het Vso/Pro spant WIL zich samen met het RMC in om een soepele overgang van onderwijs naar werk te realiseren.

Bereikt effect

Het preventief en in een vroegtijdig stadium oppakken van leerlingen heeft geleid tot een hogere uitstroom naar werk en daarmee dus een lagere instroom naar een participatie uitkering. Daardoor vallen naar verwachting andere maatschappelijke kosten lager uit. Thuiszittende leerlingen doen immers een groter beroep op voorzieningen uit de Jeugdwet/WMO en komen mogelijk sneller in aanraking met de politie. Ook staat vast dat de motivatie bij VSO/PRO-jongeren keldert als ze lang thuis zitten. Daardoor wordt het lastiger om deze jongeren in een later stadium alsnog van die bank af te krijgen.

B1.5 – project (Net)Werk en Studie Statushouders (WESS)

Beoogd effect

Vergroten van uitstroom naar betaald werk van statushouders.

Bereikt effect

jaar	Aantal huishoudens gevestigd in Lopik	Aantal huishoudens duurzaam uit bijstand door werk (stand nov 2018)	Aantal huishoudens duurzaam uit bijstand door werk (stand april 2019)	Aantal huishoudens duurzaam uit bijstand door werk (stand okt 2019)	Aantal huishoudens duurzaam uit bijstand door werk (stand apr 2020)
2015	7	1	2	3	3
2016	5	0	0	0	0
2017	6	-	1	1,5	1,5
2018	4	-	0	0	0
2019	5	-	0	0,5	1

Effecten van de getroffen externe maatregelen

B2.1 – Bestandsanalyse

Beoogd effect

Door slimme analyse van de ons beschikbare gegevens, willen we voor bestaande klanten op innovatieve wijze het frauderisico in beeld brengen. Door bestandsanalyse met het oog op misbruik en oneigenlijk gebruik, wordt schadelastbeperking voor de deelnemende gemeenten bereikt. Met deze aanpak kunnen wij het BUIG-volume in voor ons positieve zin beïnvloeden, zonder dat de klant slachtoffer wordt van systeemdenken. Reductie van het bijstandsvolume door het voorkomen dan wel beperken van oneigenlijk gebruik, leidt tot lagere uitkeringslasten en daardoor een lagere belasting van het BUIG-budget. De intentie is om bij 20% van de aangeleverde dossiers tot beëindiging van de uitkering te komen.

Bereikt effect

In 2017 heeft WIL ieder kwartaal 10 klanten met de hoogste score onderzocht. Van de in totaal ongeveer 30 onderzoeken die in dat jaar werden afgerond, bleken 11 personen op enigerlei wijze de informatieplicht te hebben geschonden en werden 7 uitkeringen beëindigd.

In 2018 zijn in totaal 29 klanten op basis van een signaal voortgekomen uit de themacontrole Totta onderzocht. Daarvan zijn bij 8 uitkeringen onrechtmatigheden vastgesteld. Dat heeft geleid tot 6 beëindigingen en in 2 gevallen werd fraude geconstateerd. Daarop is terugvordering ingesteld. Bovendien is 1 uitkering na onderzoek door belanghebbenden opgezegd en 1 onderzoek loopt nog.

Ook voor 2019 was de opzet om ieder kwartaal 10 dossiers aan te leveren bij Totta, met een beoogd resultaat van 2 beëindigingen per kwartaal. Dat doel is in het eerste kwartaal van 2019 behaald. Vanwege capaciteitsgebrek bij het team handhaving is alleen het eerste kwartaal onderzocht. De prioriteit is daarna gelegd bij de reguliere handhavingswerkzaamheden van de teams inkomensbeheer en handhaving. Het contract met Totta liep tot 1 januari 2020 en is niet verlengd.

B.2.2 – Verhoging inkomsten uit parttime werk

Beoogd effect

Tot en met 2016 was aan het percentage huishoudens met parttime inkomsten geen doel gesteld. Omdat de Lekstroomgemeenten en WIL werk wilden maken van parttime werk is voor 2017 het doel op 9% gesteld. Voor 2018 is dat verder verhoogd tot een ambitieuze 11%. Dat bleek onrealistisch hoog te zijn

gezien de samenstelling van het bestand en de situatie op de arbeidsmarkt. Daarom is het doel voor 2019 verlaagd naar 7%. Die doelstelling is in 2019 gehaald. Onder de huidige omstandigheden en vanwege de samenstelling van het bestand, valt het niet mee om meer mensen aan parttime werk te helpen. Daarom is ook en zelfs meer ingezet op verhoging van inkomsten van al parttime werkenden. Voor het bedrag van de inkomsten gold geen doel tot en met 2016. Sinds 2017 is het gesteld op het benchmarkgemiddelde + 10%.

Bereikt effect

De 12 maands-trend van de gemiddelde inkomsten per parttime werkende, steeg binnen de Lekstroom van € 602 in 2017 naar € 664 in 2018 en € 673 in 2019. Daarmee is het € 98 meer dan gemiddeld binnen de benchmark.

Voor Lopik specifiek blijven de inkomsten per parttime werkende klant achter bij het gemiddelde in de Lekstroom. In 2017 was het trendbedrag € 516 en in 2018 was het € 514. In 2019 is het gedaald tot € 427. Wel steeg het percentage klanten dat inkomsten heeft uit parttime werk. De 12-maands trend voor de Lekstroom was 7,0%. Voor Lopik is het 7,2%, tegenover 4,2% in 2017 en 6,9% in 2019. Meer mensen hebben parttime inkomsten gerealiseerd, maar het gemiddelde bedrag is afgenomen.

We zien resultaten van de actieve bemiddeling van klanten naar parttime werk waar wij in 2018 sterker op hebben ingezet. De inkomsten liggen voor Lopik nog wel onder het benchmarkgemiddelde. Het aantal parttime werkenden ligt boven de doelstelling van 7% en het percentage loopt sneller op dan binnen de benchmark.

Wat Lopik parten hierbij parten speelt is dat het percentage jongeren in het bestand laag is en de groep 45-plussers hoog. Vooral voor ouderen is het erg moeilijk geworden om uitstroom naar (parttime) werk te realiseren. Ook is het percentage alleenstaande ouders in Lopik hoog met 22,4%. Het benchmarkgemiddelde is 18,2%. Bij hen is de zorg voor kinderen een belemmering bij het vinden en aanvaarden van parttime werk.

B.2.3 – Eerder aan de slag met nieuwe statushouders, Doorgaande lijn

Beoogd effect

Het belangrijkste doel is dat de uitkeringsafhankelijkheid van een statushouder(sgezin) wordt bekort door deze aanpak. Door snel met de statushouder aan de slag te gaan, terwijl die nog in het AZC woont, wordt de uitkeringsafhankelijkheid vanaf het moment van vestiging in de gemeente beperkt. In de AZC-periode beogen wij al resultaten te boeken die positief zijn voor de duur van de uitkering na vestiging in de woongemeente.

Bereikt effect

Dit is een nieuwe maatregel waarvan de resultaten pas op een later moment beschikbaar komen. De besluitvorming over deze aanpak is van eind 2018. In 2019 zijn voor de Lekstroomgemeenten 29 NOA-assessments afgenomen. Daaronder was er geen voor iemand die uiteindelijk in Lopik is gaan wonen. Ook een dergelijk assessment vereist een bepaald basisniveau, waaraan geen van de aan Lopik toegewezen statushouders op dat moment voldeed.

B.2.4 - Beter zicht op de klant en lokale aanwezigheid, lokaal werken en Lokaal Werkteam Lopik

Beoogd effect

Het beoogde effect is dat door de lokale positie sneller en nog duurzamer kan worden bemiddeld naar participatie en/of werk. Er ontstaat een beter zicht op de klant vanuit een breder perspectief (ook Jeugd en Wmo) en de lokale inzet van werkcoaches dicht bij de gemeentelijke arbeidsmarkt leidt tot kortere lijnen. Door werkteams volledig lokaal te positioneren zijn ze ook in staat tot een nauwere samenwerking met de afdelingen Economische Zaken van de Lekstroomgemeenten. Dat moet resulteren in kennisuitwisseling van, voor, over en bij bedrijven.

Met het uitnodigen van alle klanten voor een persoonlijk gesprek, en vooral zij die langdurig afhankelijk zijn van bijstand, willen wij een aantal dingen bereiken. Wij willen ze in beweging houden of weer krijgen. Al ligt werk meestal ver buiten bereik, dan hopen we in ieder geval kleine stappen te kunnen zetten op het vlak van maatschappelijke participatie.

Door het klantcontact te intensiveren, zijn we ook beter in staat om te beoordelen of hun situatie is veranderd. Mogelijk is er nu wel ruimte voor participatie of re-integratie. En we zijn er ook van overtuigd dat aandacht geven helpt.

Bereikt effect

Het klantbeeld is completer geworden en vastgelegd in de door WIL gebruikte systemen. Daar zijn belangrijke verbeteringen in gerealiseerd. Over de lokale inzet van werkcoaches zijn zowel de klanten als de gemeenten en ook de werkcoaches zelf tevreden. Omdat de overgang naar volledig lokale inzet pas in het 4^e kwartaal van 2019 is gerealiseerd, zijn de effecten nog onvoldoende zichtbaar.

B.2.5 – Afstemming Competensys en Suite voor sociaal domein

Beoogd effect

De afstemming tussen de beide systemen bleek aanvankelijk niet soepel te verlopen. Daarop zijn projecten gestart ter verbetering. Tegelijkertijd zijn alle beschikkingen aangepast. Door helder en eenvoudig taalgebruik sluiten ze nu veel beter aan op de leefwereld van de klant. Vooral dat laatste is voor ons een belangrijke doelstelling geworden.

Met de ontwikkeling van een lokaal beschikbaar dashboard voor managementinformatie, komen ook instrumenten beschikbaar die de lokale werkteams in staat stellen hun taken goed onderbouwd uit te voeren en daarover te rapporteren.

Bereikt effect

Het aantal werkprocessen in de Suite voor sociaal domein is sterk teruggebracht tot een derde (van 9 naar 3). Daardoor is helder geworden wat in welk systeem moet worden gerapporteerd en verloopt dat veel sneller. Het resultaat is dat de werkcoach beter en actueel zicht heeft op de klanten (diagnose). Ook zijn doublures uit de systemen gehaald en is de vastlegging veel beter geordend. De grote winst is bovendien dat de administratieve lastendruk voor werkcoaches sterk is afgenomen.

Omdat het dashboard dat aan Competensys en de Suite is gekoppeld nog in ontwikkeling is, naar het voorbeeld van de gemeente Veenendaal is het effect nog niet zichtbaar. Onze verwachtingen zijn voor 2020 wel hoog.

B.2.6 – Scan voorliggende voorzieningen

Beoogd effect

Het onderzoek naar voorliggende voorzieningen is bedoeld om de druk op het BUIG-budget te laten afnemen. Het lastige element aan deze externe inzet is dat de kosten die voor de onderzoeken worden gemaakt, niet ten laste kunnen worden gebracht van het BUIG-budget. De gemeente(n) moeten daarvoor vrij besteedbare middelen inzetten. Die komen ten laste van de reguliere exploitatie. Pas als de onderzoeken per saldo resulteren in een daadwerkelijk overschot op het BUIG-budget, is er extra dekking beschikbaar voor deze kosten. Aan de andere kant zijn wij van mening dat de regelingen er zijn voor mensen die daar terecht aanspraak op denken te maken. Daarbij past een zorgvuldig onderzoek, omdat er sprake kan zijn van een voorliggende voorziening.

Bereikt effect

Van de onderzoeken die SV-land tot nu toe heeft gedaan, zijn er 45 die tot een toekenning hebben geleid. De gerealiseerde besparing voor WIL is € 377.386 geweest. Daarvan was € 166.897 een directe besparing als gevolg van verrekeningen met terugwerkende kracht met het UWW of de SVB.

De aantallen en bedragen hebben betrekking op de hele looptijd en heel WIL. Ze zijn niet alleen voor Lopik beschikbaar en ook lastig in kalenderjaren te knippen, Opbrengsten en kosten lopen over jaargrenzen heen, ook door de al genoemde terugwerkende kracht effecten. De kosten van de overeenkomst hebben tot nu toe € 91.800 bedragen. De keuze voor de inzet heeft zich in financiële zin bewezen.

D. Ondertekening

Een verzoek tot vangnetuitkering dient door het college van burgemeester en wethouders te worden ingediend, ook indien de uitvoering van de Participatiewet aan een samenwerkingsverband is overgedragen (meer informatie hierover in de toelichting onderaan het formulier). De ondertekening geschiedt door burgemeester en secretaris.

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Lopik verklaart dat het voor 15 augustus 2020 de genoemde interne en externe maatregelen heeft getroffen om te komen tot verdere tekortreductie.

Datum: 23 juni 2020

De secretaris,

Mr. MBA E.T. Halman van der Linden

De burgemeester,

Dr. L.J. de Graaf

2. Instemming gemeenteraad

In artikel art. 10, eerste lid, onderdeel d, BPw staat dat de verklaring van het college de instemming van de gemeenteraad moet hebben. Met de instemming van de gemeenteraad stelt de gemeenteraad vast dat het college inzicht heeft gegeven in de oorzaken van het tekort, de getroffen interne en externe maatregelen, het beoogde effect van deze maatregelen en de bijdrage die deze samen leveren om het tekort verder te reduceren.

De instemming heeft geen betrekking op het inhoudelijk oordeel dat de gemeenteraad eventueel over de maatregelen van het college heeft uitgesproken. Het is geen vereiste dat de gemeenteraad het eens is met de getroffen maatregelen.

De ondertekening geschiedt door voorzitter en griffier. De gemeenteraad dient uiterlijk voor het moment van indiening van het verzoek haar instemming te hebben gegeven, uiterlijk 15 augustus 2020.

De gemeenteraad van de gemeente Lopik stemt in met de onder 1. afgegeven verklaring door het college van deze gemeente.

Ondertekening in dit formulier is een vereiste. Het is niet toegestaan om ter vervanging van onderstaande handtekeningen het gemeenteraadbesluit in te voegen of mee te sturen.

Datum: 14 juli 2020

Ondertekening

De voorzitter,

Dr. L.J. de Graaf

De griffier,

Mr. G.M.G Dolders

Toelichting op het aanvraagformulier bij het uitgebreide verzoek voor de ambtelijke ondersteuning van het college

Voor de juistheid en de beoordeling van de aanvraag is het niet toegestaan dat u het format van de pagina's aanpast.

Hoe verloopt de aanvraagprocedure?

Een verzoek om een vangnetuitkering over 2019 dient uiterlijk op 15 augustus 2020 te zijn ontvangen door de Toetsingscommissie vangnet Participatiewet. Omdat sprake is van een fatale termijn worden verzoeken die na 15 augustus 2020 door de Toetsingscommissie vangnet Participatiewet worden ontvangen, niet in behandeling genomen. Het college dient het verzoek digitaal door middel van het webformulier op www.toetsingscommissievp.nl in te dienen. Na de aangegeven datum is dit webformulier niet meer beschikbaar.

U vindt onderaan dit formulier meer achtergrondinformatie over de aanvraagprocedure, de wet- en regelgeving, de relatie met jaarcijfers (SiSa verantwoording) en de ondersteuning vanuit Divosa. Op de website www.toetsingscommissievp.nl kunt u meer informatie vinden over de aanvraagprocedure en de deadline voor het indienen van een complete aanvraag.

Waarom zijn er twee versies van dit formulier?

Van dit formulier bestaan twee versies: 'basisverzoek' en 'uitgebreid verzoek'. De versie die u moet gebruiken is afhankelijk van het volgende:

- indien uw gemeente zowel over 2017 als over 2018 geen vangnetuitkering is verleend, gebruikt u de versie 'basisverzoek'.
- indien uw gemeente over 2017 en/of over 2018 wel een vangnetuitkering is verleend, gebruikt u de versie 'uitgebreid verzoek'.

De verklaring van het college verschilt tussen een 'basisverzoek' en een 'uitgebreid verzoek'.

Hoe is het aanvraagformulier opgebouwd?

De vangnetaanvraag bestaat uit twee gedeelten:

1. De verklaring van het college en de toelichting op de verklaring
2. De instemming van de gemeenteraad

Onderdeel 1 bestaat uit vier onderdelen: A, B, C en D. Het gaat om de verklaring van het college (onderdeel D) en een toelichting van het college op deze verklaring. Deze toelichting gebeurt aan de hand van drie vragen (onderdelen A, B en C). Na iedere vraag kunt u het antwoord invoegen. U kunt